

SARS E HLAKISA DITABA TSE MABAPI LE BAHLOHLELETSI BA MARANGRANG A PHEDISANO

5 Loetse 2025 — Ditshebeletso tsa Lekgetho tsa Afrika Borwa (SARS) di hlokometse lesedi le ntseng le melomong ya setjhaba le mabapi le ho lefiswa lekgetho ha bahlohleletsi ba marangrang a phedisano. SARS e lakatsa ho hlakisa ntlhakemo ya yona mabapi le mokgahlelo ona. Thomo ya molao ya SARS ke ho bokella lekgetho lohle le lokelang mmuso, ho ntlafatsa boikobelo ba tefo ya lekgetho, le ho bebofatsa kgwebisano e molaong.

SARS e phethahatsa thomo ya yona ka tsela ya mawala a ho ntshetsa pele le ho laola mokgwatshebetso wa lekgetho le bolaodi ba meedi ho itshetlehlwe hodima boikobelo ba tefo ya lekgetho ka boithaopi. Ka sehloohong, kgopolotaba ya boikobelo ba tefo ya lekgetho e thehilwe hodima hore balefalekgetho bohle ba a tshepahala le hore ba batla ho thuswa ho phethahatsa boitlamo ba bona.

Ho thusa balefalekgetho ba tshepahalang le ba ikemiseditseng ho ikobela, SARS:

1. E fana ka tlhakisetso le tiisetso ho balefalekgetho le bahwebi mabapi le boitlamo ba bona ho tsa lekgetho.
2. E nolofaletsa balefalekgetho le bahwebi ho ikobela tefo ya lekgetho.

SARS e hlokometse hore ditlhoko tsa balefalekgetho bohle ha di tshwane. SARS ka boyona e hlophisitswe ka mekgahlelo, mme sena se kgontsha mokgatlo ho sebeletsa balefalekgetho ho latela ditlhoko tsa bona tse fapaneng. Tshehetso ya mokgahlelo ona e akga tshebediso ya data ho ntlafatsa le ho tebisa tlwaelo ya boikobelo ka boithaopi ha ka lehlakoreng le leng re ntse laola tse ka bakang kotsi.

SARS e ntse atolosa mmotlolo wa yona wa mekgahlelo. SARS e ananela hore balefalekgetho ba tlwaelo (ba karetsang balefalekgetho ba nang le lekeno le le leng le dikgutliso tse bonolo); Dikgwebo tse Kgolo le tsa Matjhaba; Batho ba Ruileng Haholo; Mekgatlo e Tswelang Setjhaba Molemo; Ditheo tse Hlahelletseng le tse Amanang le Tsena; Mafa; Ditsebi tsa Lekgetho le Beng ba Mesebetsi.

Tsa moraorao tjena tse tlatseleditsweng mmotlolong ona wa mekgahlelo ke Mmuso wa Naha le wa Provense; Bahlohleletsi ba Marangrang a Phedisano; mmoho le Ikonomi ya Mesebetsi ya Nako e Kgutshwane. Mokgahlelo wa bahlohleletsi ba marangrang a phedisano o akaretsa borakgwebo ba sejwalejwale, ba ka welang mokgahlelong wa ho ba borakgwebo ka bonnotshi ba bona kapa borakotraka ba ikemetseng. Bana ke batho ba hlwahlwa ka tshebediso ya thekenoloji ba kgonneng ho hlwaya mmaraka o ikgethang ho fana ka tse ngata tsa kakaretso ho latela bolatedi ba bona ho tsa marangrang a phedisano. Nakong eo SARS e ntseng e laola mokgahlelo ona, e tla sebetsana le boemo ka bong ho latela maemo a ona ho itshetlehlwe le hodima diborakete tsa lekgetho la

lekeno tsa jwale. Tse ding tsa dinyewe tsena ka kakaretso di ka wela mokgahlelong wa balefalekgetho ba nakwana.

Bakeng sa mekgahlelo ena ka bonngwe ba yona, SARS e na le mmotlolo wa ho sebetsana le ona mme mohato wa pele ke ho fana ka tlhakisetso le tiisetso le nolofaletsa balefalekgetho ho ikobela tefo ya lekgetho. Ho sebetsa mmoho le bakgathatema le balekane ho phethahatsa thomo ya SARS. Mofuta ona wa mokgahlelo ka ho kgetheha o tla sebeletsa sehlopha sena sa balefalekgetho ho nnetefatsa boikobelo. Bakeng sa sehlopha sena, phadimeho e mabapi le boitlamo ba motho ka mong ba lekgetho ke ntho ya bohlokwa.

Ho latela dintlha tsa mekgahlelo ena e metjha, e kang ya ikonomi ya bahlohleletsi ba marangrang a phedisano, SARS e utlwisisa hore matsholo a tlwaelo a boitsebahatso a ntse a fetohela mokgweng wa dijithale haholo ka tshebediso ya dithekenoloji tse bohlale. Ka kakaretso SARS e hlokometse hore bongata ba ditekanyetso tsa boitsebahatso di ntse di honyela mme batho ba tummeng ho tsa marangrang a phedisano e se e le bona ba emelang tsena dikanaleng tsa dijithale. Hona ke ho sutha ho tswa mekgweng e teng ya dikhampani tsa boitsebahatso ho leba bathong ba nang le batho ba bangata ba ba latelang. Ereka ha tjelele e sebediswang motswakong ona wa boitsebahatso e ntse e fetoha ho bapa le tsena tse ntjha, SARS le yona e fetola mekutu ya yona ya thuto le ya boikobelo ho bapa le tsena. Ha ho ya ka hanang hore diketsahalo tsa ikonomi ya dijithale di fetotse tsela ya tshebetso, mme ikonomi e mabapi le mesebetsi ya nako e kgutshwane le ya karolelano e se e le ya bohlokwa ditabeng tsena.

Diborakete tsa lekgetho di sebetswa ho latela lekeno ho ya ka tlhaloso ya Karolo ya 1 ya Molao wa Lekgetho la Lekenno. 58 wa 1962 (ITA). Mekga ya boraro e kgatha tema ya bohlokwa ho tseba hore molefalekgetho ka mong o tlameha ho wela kae ho latela borakete ba lekeno. Re tlameha ho toboketsa hore ke boitlamo ba molao hore bahlohleletsi ba marangrang a phedisano ba tsebahatse lekeno lohle leo ba le fumaneng.

Tsebahatso ya tsohle ka botlalo ke ntho ya bohlokwa. Ho sa natswe hore bahlohleletsi ba marangrang a phedisano ba putswa jwang — ka dihlahiswa, ditshebeletso, kapa maeto — tsena tsohle di nkuwa e le lekeno (ITA) mme di tlameha ho kgethiswa ka nepo. Ho bapa le kgopolotaba ya rona e mabapi le boikobelo ba tefo ya lekgetho, SARS e kgolwa hore balefalekgetho ba a tshepahala: ha ba hlaketswe mme ba na le nnetefaletso mabapi le boitlamo ba bona, ba ikobela ka boithaopi. SARS e kgolwa hore bahlohleletsi ba marangrang a phedisano ba tla tsebahatse ka botshepehi ebang ba fumantshitswe thuto e lekaneng. Ho tshehetsa sena, SARS e hlophisitse dihlahiswa le dividiyo ho thusa balefalekgetho bana ho ikobela boitlamo bona ba bona. SARS e ikemiseditse ho etsa tse ding tse ngata ka thuso ya diketsahalo tsa ho leba setjhabeng le ka tsa thuto. E tla boela e tshwara diseminara le diwebinara mmoho le ho ruta balefalekgetho ka boitlamo ba bona.

Le ha mokgahlelo ona wa bahlohleletsi ba marangrang a phedisano o na le tsa ona tse ikgethang, ha o a fapana le mekgahlelo e meng ya balefalekgetho hobane lekeno le fumanweng le tlameha ho tsebahatswa le ho kgethiswa. Mosebetsi moo motho a itshebetsang le ona o jwalo. Baahi ba sebetsang jwaloka bahlohleletsi ba marangrang a phedisano ba kgothaletswa ho tsebahatsa lekeno leo ba le fumaneng ho tswa tshebedisanong ya bona le mabitso a tummeng, ditaba tse tsheheditsweng, mmoho le boitsebahatso ba kopanelo, le hore ba lefilwe ka tjhelete, dihlahiswa, kapa ka ditshebeletso. Balefalekgetho bana, jwalo ka ba bang bohle, ba na le kabelo e bonahalang ho pheleng hantle ha naha ya rona le demokrasi ya yona.

Edward Kieswetter, Khomishenara ya SARS, o boletse hore “SARS e malala-a-laotswe ho sebetsa mmoho le mokgahlelo ona ho fana ka tlhakisetsa le nnetefaletso, empa ho boela e ba neha tshebeletso e thellang feela ya balefalekgetho”. O tobokeditse hore “SARS e dula e ikemiseditse ho thusa balefalekgetho ba tshepahalang ho ikobela boitlamo ba bona ba tefo ya lekgetho. Ke hopotsa bahlohleletsi ba marangrang a phedisano hore le bona ba kgathe tema ya bona”.

Ho fumana lesedi le fetang lena, ka kopo ikopanye le SARSMedia@sars.gov.za.

KE PHETHO